

при вирішенні проблеми розмежування складного багатооб'єктного діяння та ідеальної сукупності злочинів. В інших випадках додатковий об'єкт є факультативним, оскільки його наявність не впливає ні на кваліфікацію вчиненого, ні на призначення винному покарання.

Список використаної літератури:

1. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / За ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
2. Кваліфікація злочинів / За ред. М.І. Панова. Х.: Право, 2016. 356 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина / За ред. В.Я. Тація, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. Х.: Право, 2015. 528 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Ключові слова: соціально-нормативна концепція об'єкта злочину, додатковий обов'язковий об'єкт злочину, додатковий факультативний об'єкт злочину, кваліфікація злочину, призначення покарання за злочин.

Ключевые слова: социально-нормативная концепция объекта преступления, дополнительный обязательный объект преступления, дополнительный факультативный объект преступления, квалификация преступления, назначение наказания за преступление.

Key words: social normative concept of object of crime, additional obligatory object of crime, additional optional object of crime, qualification of crime, imposition of punishment for crime.

ШОСТАК ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАКОНОПРОЕКТ 3316. ЧИ ВСЕ ЄВРОПЕЙСЬКЕ ДОБРЕ З МОРАЛЬНОЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ТОЧКИ ЗОРУ?

9 квітня 2020 року в Верховній Раді України був зареєстрований Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо протидії злочинам на ґрунті ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності) (надалі – «Законопроект № 3316») [1]. Одразу ж цей Законопроект № 3316 отримав широкий резонанс серед суспільства, що й не дивно з огляду на його одіозність.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій направила листа до ВРУ з проханням відхилити цей проект [2], а 15 квітня 2020 року була зареєстрована петиція на сайті Президента України про необхідність відкликання згаданого законопроекту фракцією партії «Слуга народу» [3].

Традиційно дискримінаційні злочини прийнято відносити до категорії злочинів ненависті (hate crimes), які за європейськими вказівками

мають перебувати на особливому контролі правоохоронців. Європейський Суд з прав людини постановив, що держави зобов'язані належним чином розслідувати можливі расові мотиви злочинів. Держави-учасниці ОБСЄ взяли на себе зобов'язання забезпечити прийняття належного законодавства, збирання статистичних даних, ретельне розслідування і судове переслідування злочинів на ґрунті ненависті [4]. Доволі неприємно виглядає узагальнене твердження авторів згаданого посібника ОБСЄ з приводу того, що «жодне суспільство не застраховане від наслідків забобонів і нетерпимості...» Цікаво, а чому захист прав більшості з традиційною сексуальною орієнтацією та звичними двома статями, захист прав дітей на гармонійний розвиток у класичній сім'ї ставиться у підлеглий становище до агрованого питання уявної нетерпимості до ЛГБТ спільноти. З яких причин через вікно Овертона легалізується те, що для більшості з традиційними моральними цінностями є неприйнятним та щонайменше небажаним у оточенні, тим більше для дітей. Досить маніпулятивною виглядає практика, коли для захисту меншості більшості нахабно нав'язується ідея про нетолерантність, нетерпимість, забобони і дискримінацію. З якої причини саме ЛГБТ спільнота визнається настільки уразливою жодних адекватних статистичних або експертних висновків у Пояснювальній записці до Законопроекту № 3316 не наводиться. Лише дуже узагальнена аргументація «лірика» та імітація проєвропейського драйву до сліпого мавпування взагалі-то не найкращих європейських практик у сфері захисту прав людини.

Жодних точних статистичних даних в Україні щодо розповсюдженості злочинів ненависті щодо ЛГБТ спільноти не існує. В першу чергу, через відсутність відповідних юридичних підвалин для врахування такого роду випадків (як правило такі ситуації входять у статистику по хуліганству), а по-друге через очевидну латентність таких злочинів. За даними EUAM-Ukraine в Україні спостерігається зростання злочинів на ґрунті ненависті з 33 в 2014 році до 163 в 2017 році (і це всіх, переважно за ознакою расової, релігійної національної ворожнечі, тощо, в тому числі і щодо представників ЛГБТ спільноти) [5]. Таким чином, з огляду на загальну кількість зареєстрованих в Україні злочинів близько 500 тисяч на рік у середньому, стає зрозумілою кількісна характеристика співвідношення розповсюдженості проблеми злочинів ненависті, і особливо щодо ЛГБТ.

Генеральна прокуратура України за січень-грудень 2019 року зареєструвала 184 кримінальних правопорушення, учинених з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості, водночас у 85 випадках кримінальне провадження було закрито і не передано до суду. За даними судової статистики України, за 2019 рік кількість судових справ за статтею 161 КК України становила дев'ять, а осіб, провадження щодо яких перебували в суді, – 10. З них засуджено на кінець року чотири особи в чотирьох справах. Натомість щодо шести справ провадження триває [6]. Отже, теза суттєвого порушення прав ЛГБТ видається значно роздутою з огляду на фактичні показники структури злочинності у порівняльному аспекті.

Ознайомившись зі змістом Законопроекту № 3316 стає очевидним обсяг планованої криміналізації дискримінаційних або інтолерантних дій щодо представників ЛГБТ спільноти (за змістом Законопроекту та Пояснювальної записки 1 до нього).

Законопроектом пропонується доповнити статтю 67 Кримінального кодексу України такою обставиною, яка обтяжує покарання за вчинення злочину як сексуальна орієнтації особи або її гендерна ідентичність. Законопроектом, також, передбачається, що така ознака є обов'язковою для врахування судом при розгляді справи.

Крім того, законопроект передбачає доповнення статей 115, 121, 122, 126, 127, 129, 293, та 294 КК України такими окремими мотивами вчинення відповідних злочинів як нетерпимість до сексуальної орієнтації особи (групи осіб) або її гендерної ідентичності. Це забезпечить призначення судом адекватного покарання за вчинення злочинів проти людини на ґрунті ненависті за такими ознаками.

Законопроект також передбачає доповнення Кримінального кодексу України новою статтею 161-1 (Публічні заклики до ворожнечі, насильницьких дій, переслідування або приниження гідності за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності), яка передбачає окремий склад злочину у вигляді публічних закликів до ворожнечі та нетерпимості, насильницьких дій, переслідування чи приниження гідності осіб чи груп осіб або до пошкодження чи знищення їх майна за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності.

Оцінюючи наразі поверхнево з юридичного аспекту такі новації варто зауважити наступне.

1. Відсутність в українському законодавстві термінів «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність». Таким чином, запровадження невідомих дефініцій у кримінально-правову матерію посилить кримінальну невизначеність, що аж ніяк не сприятиме ефективному правозастосуванню по-перше, і належному реальному захисту прав ЛГБТ по-друге.

2. Однією із стратегічних цілей Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента від 25 серпня 2015 року № 501/2015, є створення ефективної системи запобігання та протидії дискримінації. У результаті реалізації Стратегії в Україні має забезпечуватись ефективне розслідування злочинів, вчинених з мотивів расової, національної, релігійної та іншої нетерпимості, та притягнення винних осіб до відповідальності. Про таке вказано у Пояснювальній записці до Законопроекту. Натомість, Національна стратегія у сфері прав людини прийнята була прийнята на період ДО 2020 року. І по-друге, криміналізація означених дискримінаційних та інших нетерпимостей вже існує в КК України (пункт 3 частини 1 статті 67, а також пункт 14 частини 2 статті 115, (вбивство за обтяжуючих обставин), Стаття 121, п. 2 (умисне тяжке тілесне ушкодження), частина 2 статті 122 (умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження), частина 2 статті 126 (побої та мордування), частина 2 статті 127 (катування), частина 2 статті 129 (погроза вбивством), а також статті 161. Таким

чином, інтродукція пропонованих Законом № 3316 новацій призведе і до надмірної, і до подвійної криміналізації.

3. Ознайомившись з проектною санкцією за новим складом злочину статті 161-1 *«Публічні заклики до ворожнечі, насильницьких дій, переслідування або приниження гідності за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності»*

1. Публічні заклики до ворожнечі та нетерпимості, насильницьких дій, переслідування чи приниження гідності осіб чи груп осіб або до пошкодження чи знищення їх майна за ознакою сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності –

караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.» слід вказати додатково, що вона мавпує-копіює норму статті 161 за змістом, в тому числі і за санкцією. Отже виникає питання навіть дублювати криміналізацію суміжних діянь за декількома статтями, і чому б не скористатися здоровим глуздом та навичками юридичної техніки для інкорпорації аналогічних ознак до статті 161 КК України. І також, лише стаття 161 та проектна 161-1 мають таку сувору пеналізацію в порівнянні з іншими складами злочинів у цьому Розділі КК України, що не відповідає принципам справедливості, співмірності та необхідності застосування таких санкцій, та свідомо в цьому сенсі дискримінують інші склади злочинів, що є не менш суспільно-небезпечними.

Ці тези є обмеженими у обсязі і тому не всі зауваження до Закону № 3316 могли бути тут викладені. Вважаємо, що цей Законопроект № 3316 не є справедливим, юридично та юридико-технічно вивіреним, а отже не має прийматися у такому вигляді (в першу чергу без доопрацювання). А з морально-етичної точки зору прийняття цього акту може стати щонайменше недоречним, а в реаліях мати суттєві соціальні наслідки для більшості.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо протидії злочинам на ґрунті ненависті за ознаками сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності) та Пояснювальна записка до нього // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68552
2. Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій // <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-against-draft-law-3316>
3. Петиція № 22/093004-еп «Про відкликання законопроекту № 3316» // <https://petition.president.gov.ua/petition/93004>
4. Розуміння поняття «злочини на ґрунті ненависті» // <https://www.osce.org/uk/odihr/208186?download=true>
5. Злочини на ґрунті ненависті: головний біль українських та шведських правоохоронців // <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/opinion/hate-crime-a-headache-for-law-enforcement-in-ukraine-and-sweden-alike/>

6. 184 правопорушення і 4 засуджених: що стоїть за статистикою злочинів ненависті в Україні? // <https://helsinki.org.ua/articles/184-pravoporushennia-i-4-zasudzhenykh-shcho-stoit-za-statystykoiu-zlochyviv-nenavysti-v-ukraini/>

Ключові слова: законопроект 3316, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, дискримінація, злочини ненависті, кримінальна невизначеність.

Ключевые слова: законопроект 3316, сексуальная ориентация, гендерная идентичность, дискриминация, преступления ненависти, уголовная неопределенность.

Key words: draft law 3316, sexual orientation, gender identity, discrimination, hate crime, criminal indeterminacy.

ГОРДУЗ МИКОЛА ВОЛОДИМИРОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри галузевих юридичних дисциплін
Черкаського факультету,
кандидат юридичних наук, доцент*

КОНОНЕЦЬ ТЕТЯНА ВАЛЕРІЙВНА

студентка 2 курсу Фінансово-правового коледжу

КАТУВАННЯ (СТ. 127 КК УКРАЇНИ): КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ТА КРИМІНОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНУ

Одним із прерогативних завдань держави у галузі кримінально-правової охорони прав людини є захист її життя і здоров'я. Конституція України (ст.3) проголошує життя і здоров'я людини, її честі і гідність, недоторканість і безпеку як найвищу соціальну цінність. У ст. 27 Конституції України обов'язком держави визначено захист життя людини, а в ст. 28 передбачає захист її гідності, наголошуючи, що «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню». Враховуючи конституційні положення та вимоги міжнародно-правових актів, а також беручи до уваги наявні в Україні факти тортур та жорстокого поводження, вітчизняний законодавець увів до Кримінального кодексу України 2001 р. новий склад злочину – катування. При цьому пріоритет міжнародних норм захисту права людини від протиправного посягання у формі катування був акцентований розміщенням вітчизняними законодавцями цього складу злочину у розділі II «Злочини проти життя та здоров'я особи» Особливої частини чинного КК України, а не в розділі III «Злочини проти волі, честі та гідності особи», хоча за ст. 28 Конституції України катування внесено саме до таких дій, що принижують гідність особи [1, с. 65]. Виключення до КК України окремої статті зі складом злочину «катування» було викликано тим, що в Україні у період, який передував прийняттю нового кодексу, систематичного, особливо працівниками правоохоронних органів, допускалися факти катування. Так, правозахисна організація «Міжнародна амністія»